SVOBODA СВОБОДА

UKRAINIAN DAILY — УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК

Пам'ятайте про Україну!

VOL. XCV. No. 137. JERSEY CITY and NEW YORK, THURSDAY, JULY 21, 1988 CENTS 25 ЦЕНТІВ ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ЧЕТВЕР, 21-го ЛИПНЯ 1988 Ч. 137. РІК XCV.

Появилося друге число журналу „Кафедра"

Лондон (УПАгентство). — Друге число незалежного українського літературно-культурного журналу „Кафедра" появилося при кінці березня.

Журнал, виданий Асоціяцією Української Творчої Інтеліґенції (АУТІ) починається статтею Василя Галича, у якій він усталює причини, чому перехід на чужу мову має негативний вплив на розвиток особовости.

В окремому розділі п.з. „Україна в обороні своєї національної мови" є лист від колишнього політв'язня Левка Лук'яненка, який підтримує утворення фонду для заохоти дальшого вживання української мови між учителями.

Розділ п.з. „Творчість" починається вступом Євгена Сверстюка, в якому він звертається до письменників повернути до національних джерел. Цей розділ вміщує поеми Івана Світличного і Миколи Данка. Нова секція „АУТІ в контексті світової літератури" містить вийнятки з листів добре знаних німецьких і англійських письменників до засновника асоціяції М. Осадчого.

Розділ „Мистецтво" знайомить читача з артисткою Олександрою Магінською-Слободнюк і зі статтею Василя Барладяну. Хроніка дає інформації про події в Україні, в яких брали участь члени АУТІ.

Редактором другого числа „Кафедра" є Степан Сапелюк з Харкова, на якого недавно напали три незнайомі особи і зрабували у нього торбу з останнім виданням „Кафедри". С. Сапелюка, на вимогу КҐБ, недавно звільнено з праці. Він також брав участь у організуванні ініціятивної групи для підтримки поширення шевченківських святкувань. Група робила заходи перед культурними організаціями у Харкові з наміром запросити ансамблі, хори і аматорські групи на святкування Дня Шевченка 22-го травня.

Появилася нова праця про репресії 1930-их років в Україні

Едмонтон, Альта. — Недавной вийшов з друку перший докладний біо-бібліографічний довідник про українських письменників репресованих у 1930-их роках. Довідник п.н. „Keeping a Record: Literary Purges in Soviet Ukraine (1930 s): A Bio-Bibliography" опрацював професор-емерит Торонтонського університету Юрій Луцький, відомий дослідник літературної політики в Україні.

У довіднику, який має 100 сторінок, подано інформації про життя і творчість 254 українських письменників та бібліографічні довідки про переклади їх творів на англійську мову. Це перша спроба зібрати всі доступні дані з совєтських і несовєтських джерел про письменників і літературознавців, які стали жертвами „чистки" або замовкли в 1930-их роках.

Праця ілюстрована фотографіями і має обширну вступну статтю.

Довідник видав Канадський Інститут Українських Студій спільно з торонтонським Комітетом Дослідження Голоду в Україні.

Ціна — 9 кан. дол., або рівновартісь. Замовлення слід висилати на такі адреси: Канада: Canadian Institwte of Ukrainian Studies, 352 Athabasca Hall, University of Alberta, Edmonton, Alta, T6G 2E8; ЗСА Ukrainian Academic Press; 6931 South Yosemite, Englewood, Col. 80112.

Дезертири совєтської армії виступали на пресконференції

Ню Йорк. — Минулого тижня у п'ятницю, 15-го липня ц.р., тут у приміщенні Дому Свободи відбулась незвичайна пресова конференція з участю шістьох колишніх вояків совєтської армії в Афганістані. Деякі з них прибули недавно до З'єднаних Стейтів Америки з допомогою згаданої організації і виступали перед кореспондентами перший раз.

Мансур Алядінов, Тарас Деревляний, Ігор Ковальчук, Микола Мовчан, Володимир Ромчук і Гадзімурат Сулейманов, після частинного відбуття їхньої служби в армії, перейшли добровільно на сторону повстанців-муджагедінів і відмовились бути учасниками кривавої війни, у якій гинули також тисячі невинних цивільних осіб.

Пресова конференція була зорганізована керівництвом Дому Свободи у зв'язку з недавно проголошеною Верховною Радою СССР амнестією для усіх воєннополонених в Афганістані, включно з дезертирами, а також у зв'язку з недавно створеними на Заході, з ініціятиви художника Міхаіла Шим'якіна Комітету захисту і збереження колишніх совєтських вояків, які перебувають тепер у полоні під контролею муджагедінів в Пакістані.

Учасники пресконференції розказали кореспондентам про свою службу в совєтській армії в Афганістані і про умови полону під контролею повстанців. На пресконференцію прибуло чимало американських і совєтських кореспондентів усіх засобів масової інформації, тобто газет, радіо і телевізії. Совєтські засоби масової інформації репрезентували: кореспондент „Літературной Газєти" Йона Андронов, журнал „Огоньок" репрезентував Артем Боровик, ТАСС Владімір Мостовец і Владімір Кікіло, „Новоє Время" Евгеній Андріянов. Був також представник совєтської місії при ООН й інші.

Обширну кореспонденцію про цю пресову конференцію, на якій, як відомо, виступали в більшості українці, колишні вояки совєтської армії, написав у „Новому Русскому Слові" Юлія Тролль.

На Союзівці відбудеться вчительський семінар

Ню Йорк. — Шкільна Рада інформує, що в неділю, 31-го липня ц.р., розпочинається на Союзівці, вакаційній оселі УНСоюзу, четвертий двотижневий вчительський семінар, організований Українською Шкільною Радою та спонзорований Українським Народним Союзом.

Цей семінар влаштовується для підвищення кваліфікацій вчителів шкіл українознавства.

У програму включені переважно виклади з українієтики, а саме: української мови та літератури, культури, історії, географії та методики.

Лекторами на цьому вчительському семінарі будуть: д-р Юрій Гаєцький, мґр Слава Геруляк, д-р Тарас Гунчак, д-р Ігор Гурин, д-р Едвард Жарський, д-р Леонід Рудницький, д-р Володимир Трембіцький, д-р Є. Федоренко та інші. Керівником учительського семінару є д-р Євген Федоренко.

Всі виклади відкриті також для зацікавлених гостей на Союзівці.

ІРАН ПОГОДИВСЯ НА ЗАМИРЕННЯ З ІРАКОМ

Ню Йорк. — Іранський уряд, очевидно за згодою самого аятолли Хомейні, надіслав до секретаріяту Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй телеграму у якій заявляє про прийняття, без жадних передумов, резолюції Ради ООН ч. 598 з 20-го липня 1987 року, яка закликає обидві воюючі сторони між собою країни — Іран й Ірак — до негайного припинення воєнних дій, виводу військ обидвох сторін до своїх кордонів і започаткування вступних переговорів про закінчення дев'ятирічної війни.

Про своє рішення Іран повідомив Раду Безпеки на передодні започаткування дискусії на цю тему і на тему присутности військових кораблів декількох держав у Перській затоці та зістрілення іранського пасажирського літака американського ракетою випущеною із військового корабля, який помилково визначив чомусь цивільний літак за військовий бомбовик. У цьому трагічному випадку, як відомо, загинуло 290 осіб пасажирів і залоги.

По дорозі до приміщення Ради Безпеки генеральний секретар ООН Гавіє Перез де-Куеяр показав кореспондентам копію листа, отриманого ним від президента Ірану Алі Хомейні, у якому і говориться про прийняття резолюції ООН і бажання закінчити коштовну війну. На запитання чи в листі Іран й далі домагається, щоб Ірак був названий агресором і покараний за його воєнні дії, генеральний секректар відповів: „нічого подібного в листі не згадується. Лист корокого змісту і в ньому не висувається жадних передумов". — заявив де-Куеяр.

Іранський диплома М. Аль-Амін, радник секретаріяту ООН, заявив кореспондентам, що Іран вже давно повинен був зайняти становище до резолюції ч. 598 і признати, що у цій війні не буде, ані переможців, ані переможених. При тому він додав, що Ірак не зацікавлений територіяльним здобутком і під теперішню пору не займає, ані однієї милі іранської землі. Ірак вже заявив, що готовий не тільки сповнити резолюцію Ради Безпеки і співпрацювати з генеральним секретарем ООН у встановленні миру на Близькому Сході, але також говорити безпосередньо з Іраном.

Під час обговорення цих справ в Раді Безпеки, в нарадах брав участь представник Ірану, який досі бойкотував ці засідання на протязі останніх вісьмох років.

У Вашінгтоні, представники Білого Дому і Державного департаменту позитивно оцінили телеграму Тегерану і висловили вдоволення таким оборотом справи. „Тепер можна принаймні говорити про вигляди на замирення і виведення американських військових кораблів з Перської затоки", - заявив представник Пентагону.

ДЖ. ДЖЕКСОН ЗАКЛИКАВ ДЕМОКРАТІВ ДО ЄДНОСТИ І ПРОСЛАВЛЯВ М. ДУКАКІСА

Атланта, Джроджія. Другий з черги кандидат, а радше претендент на президента, без жадної надії на перемогу, негритянський проповідник Джессі Джексон, виступаючи у вівторок ввечорі, 19-го липня на пленарній сесії Конвенції Демократичної партії, закликав усіх демократів, без огляду на расу, релігію тощо, до єдности і плекання надії на перемогу у листопадових виборах та прославляв першого кандидата на пост президента ЗСА від Демократичної партії Майкела Дукакіса, хоч ще тому кілька днів він говорив про нього з поденервуванням і нетерпимістю.

Зміна поглядів Дж. Джексона і більшости його делегатів, наступила після, як кажуть політичні спостерігачі, „історичної зустрічі" обидвох кандидатів і їхніх найближчих політичних дорадників у понеділок, 17-го липня і після того, як Джексон зорієнтувався, що М. Дукакіс тримає повну контролю над більшістю делегатів на Конвенції, доказом чого було те, що із сімох пропонованих точок у плятформі Демократичної партії, делегати прийняли тільки три.

Поінформовані особи і спостерігачі на Конвенції думають, що плятформа партії, яка, очевидно, буде пізніше опублікована, є призначена для зовнішнього ефекту і для підсилення президентської передвиборчої кампанії, а домовленість за закритими дверима між М. Дукакісом і Дж. Джексоном, яка, правдоподібно, включає підвищення податків для великих корпорацій і багатої верстви американців, допомогу демократичної адміністрації для Палестинської Визвольної Організації, бо, мовляв, палестинці мають повне право домагатися всякими способами територіяльної і національної самостійности й незалежности, а також драстичне зменшення витрат на оборону, це справи на яких була відновлена „дружба" між кандидатами. Не треба також виключати, що Дукакіс обіцяв для Джексона високий пост в його адміністрації, бо кілька годин після розмови губернатор з Массачусетс заявив кореспондентам на пресовій конференції, що „ми (тобто демократи) будемо радо бачити Дж. Джексона у практичній роботі після виграних виборів".

Тому не випадково Дж. Джексон у своїй промові багато місця присвятив соціяльним проблемам, які він висуває і підтримує, віддав належну пошану активістам за громадянські права в ЗСА і хвалив спокійну, передуману до деталів передвиборчу кампанію Дукакіса. Під час якої він не дав вивести себе з рівноваги і не вдавався до демагогії.

У подібному тоні, тобто в дусі єдности і запевнення перемоги в листопадових виборах, виступали також інші промовці цього вечора, зокрема сенатор Едвард Кеннеді, Волтер Мондейл та інші видатні демократи.

СССР надав політичний притулок громадянинові ЗСА

Вашінгтон. — У неділю, 17-го липня, московська газета „Ізвєстія", не наводячи подробиць, повідомила, що громадянин З'єднаних Стейтів Америки Ґлен Майкл Сотер звернувся до совєтського уряду з проханням надати йому політичний притулок на тій підставі, що його переслідували „спецслужби ЗСА". Газета повідомила, що його прохання задоволена.

Представник амбасади З'єднаних Стейтів Америки у Москві заявив, що він нічого не знає про обставини інциденту, однак кореспондент газети „Вашінгтон Пост" Чарлз Бебок, покликуючись на дані ФБІ, пише, що Г. Сотер, який числиться резервістом військово-морських сил ЗСА, пропав у 1986 році після захисту диплому з російської мови в університеті Олд Домініон у вірджінському місті Норфок.

Співробітник ФБІ заявив, що не може вдаватися в подробиці, бо проти Сотера порушена справа в обвинуваченні у шпигунстві.

Покликуючись на неназваних інформантів з ФБІ і військово-морських сил, Бебкок пише, що зникнення Сотера викликає певну тривогу, бо втікач на початку 1980-их років мав доступ до даних аерокосмічної розвідчої служби. В той час Сотер займав якусь посаду при командуванні шостою американською фльотою, що базувалася у Середземному морі.

Ще один неназваний інформант Бебкока повідомив, що Сотер числився в активі резерви центру морської розвідки в Норфоку.

Сотер „зник" незабаром після офіційного опитування, проведеного агентами контррозвідки. За деякими даними він відлетів до Риму, де постійно проживає його колишня жінка і син. Потім сліди Сотера зникли, але, на думку Бебкока, совєтські власті весь цей час нічого не повідомляли про американця, намагаючись добути з нього максимум інформації.

УКРАЇНСЬКА ДІВЧИНКА БОРЕТЬСЯ ЗА ЖИТТЯ

Джерзі Ситі, Н. Дж. (О. Кузьмович). — В останніх місяцях, а то й роках ми вже не один раз мали нагоду вітати на нюйоркському летовищі наших земляків, що видісталися із Совєтського Союзу, щоб вкінці зажити у свободі і спокої на вільній землі.

Звичайно ці зустрічі були зворушливо радісні, повні усміхів, привітань квітів і блисків фотоапаратів. Деякі були й сумні.

Здається, однак, такої сумної зустрічі, як в неділю, 17-го липня 1988 року, ще не було. У задушливо гарячий день на летовищі ім. Кеннеді в Ню Йорку, приземлився літак із прямого лету Москва — Ню Йорк, в якому серед численних пасажирів була також дворічна Ганнуся Сверстюк, внучка відомого правозахисника, блискучого літератора і культурного діяча Євгена Сверстюка. Він після відбуття 12-річного ув'язнення разом із іншими шестидесятниками, закінчив свою кару у 1980-их роках і з великою радістю прийняв прихід на світ своєї першої внучки Ганнусі, що народилася 2-го травня 1986 року у Києві, у горезвісні перші дні після Чорнобильської нуклеарної аварії.

Від травня цього року Ганнуся — гарне досі і дуже розвинене на свій вік дитя, — важко захворіла. Діягноза тумор на мозку, а лікарі в СССР відмовилися від лікування. Завдяки наполегливим старанням з усіх українських сторін вдалося дістати дозвіл на приїзд дитини до ЗСА, щоб шукати допомоги в американських лікарів.

І так, в неділю, ми зустрічали молоденьку маму, 23-річну Марійку Сверстюк, із хворою дитиною на руках.

Ганнуся Сверстюк з мамою на летовищі в Ню Йорку.

Завдяки допомозі українського урядовця митного уряду, вони одні із перших перейшли усі формальності, й наша мала група обступила негайно Марійку з дитиною на руках. Ми стояли безсильні, знаючи, що не можемо нічого допомогти.

Єдина надія — це опіка д-ра Петра Козіцького, який приїхав з родиною на летовище, щоб зайнятися хворою. Він вистарався безкоштовне перебування для неї у лікарні та лікарський огляд.

Ще ніколи у нашій довголітній журналістичній практиці не було так важко виконувати свою професію, як цим разом. Знімати на фотоплівку картину безпомічної молодої матері із дитиною, що терпить болі. Випитуватися матір, як це сталося, було просто не під силу, а все ж треба було довідатися про все, щоб поінформувати читачів.

І Марійка Сверстюк присівши на візочку для багажу, який ми знайшли для неї серед натовпу людей, дивлячись сумними очима у простір, сказала: „Якесь прокляття впало на нашу родину".

...Ми знали, що вона думає. Їй прийшлося немов роздирати серце, коли мусіла рішатися, чи їхати з Ганнусею чи залишатися біля спаралізованого мужа. Як відомо, д-р Андрій Сверстюк, син Євгена Сверстюка, саме перед роком, проходжуючись з Марійкою на Подолі в Києві, так нещасливо впав, що зламав хребет і лежить на ціле життя зовсім спаралізований у лікарні. Сам він лікар і знав, що рятунок для їхньої єдиної дитини можливий лише тут в ЗСА. Ганнуся захворіла щойно у травні, рівно у два роки після народження, але її стан погіршувався з дня на день. Тому так було потрібно негайної акції для перевезення її до ЗСА.

Включився до того цілий ряд добрих людей, знайшлася лікарня, що погодилася прийняти хвору безплатно; український підприємець Іван Гинянський прислав для перевозу хворої лімузину на летовище, а УНС покрив кошти лету з Москви.

Але дальша поміч також потрібна. Тому вже відкрито окреме конто у „Самопомочі" в Ню Йорку, на яке можна складати пожертви, зазначуючи, що це для Ганнусі Сверстюк. Писати треба на адресу: "Selfreliance", c/o Anna Swerstiuk, Accaunt №14641-00 98 Second Ave., New York, N.Y. 10003.

(Закінчення на стор. 4)

У СВІТІ

ПРЕДСТАВНИКИ АМБАСАДИ З'єднаних Стейтів Америки в Гондурасі повідомили, що минулої неділі група невідомих терористів відкрила вогонь з крісів і автоматичної зброї, скерований на гурт американських вояків, які виходили якраз із ресторану в центрі міста Сан-Педро Суля. У висліді стрілянини чотири вояки були поранені, один з них тяжко, і перевезені до військового шпиталю. Поранення однак не загрожує їхньому життю, — заявили відповідальні лікарі. Покищо жадна з терористичних чи антиамериканських груп не взяли на себе відповідальности за цю стрілянину. Героєм дня виказався військовий шофер автомобіля, який сам один, давши першу допомогу воякам, відвіз їх швидко до шпиталю. Пентагон наказав перевести слідство цього випадку.

ПРЕМ'ЄР-МІНІСТЕР ІЗРАЇЛЯ категорично заперечив поголоски, що його уряд дозволить Палестинській Визвольній Організації зорганізувати адміністрацію для керівництва окупованими територіями, зокрема на західньому березі ріки Йордан і смузі Гази. „Я не є проти переговорів з палестинцями, — заявив Шамір, — але не з членами ПВО". Виступ Шаміра перед кореспондентами спровокувала заява речника ПВО, який заявив в Багдаді, що не треба виключати ізраїльсько-палестинських переговорів і передачі адміністрації окупованими землями в руки керівників ПВО.

ПРЕДСТАВНИКИ АДМІНІСТРАЦІЇ президента Рональда Регена підтвердили, що Пакістан, держава, яка посередничить між З'єднаними Стейтами Америки і антикомуністичними повстанцями-муджагедінами, зменшив доставу зброї для партизанів, які продовжують бої з армією маріонеткового комуністичного уряду президента Наджібулли. Це скорочення наступило тому, що у повстанців накопичилось багато зброї, доставленої Пакістаном і здобутої від комуністів та совєтської армії, а також з причини, що Адміністрація ЗСА не хоче, щоб повстанці, маючи в руках модерну зброю, перешкодили виведенні совєтської армії з Афганістану.

ДРУЖИНА КОЛИШНЬОГО керівника Національного конгресу Південної Африки, головної антиурядової сили, яка веде змаг проти уряду білої меншости і веденої ним політики апартаїду, Нельсона Менделі, отримує кожного дня тисячі телеграм і листів з поздоровленням для її чоловіка з нагоди 70-річчя з дня народження і 25-річчя перебування в тюрмі. Привітальну телеграму для Н. Манделі прислав також міністер закордонних справ Італії Джуліо Андреотті висловлюючи надію, що Манделя буде звільнений з тюрми і ще зможе внести свій вклад у процес демократизації Південно-Африканської Республіки.

ПРЕЗИДІЯ ВЕРХОВНОЇ РАДИ СССР, обміркувавши прохання керівників автономної області Нагірний Карабах про евентуальне прилучення області до Вірменської ССР, відкинула, а зглядно відклала на пізніше, цю справу, не бажаючи загострювати національностевих відносин між Вірменією і Азербайджаном. Очевидно, рішення в цій справі Президія Верховної Ради СССР прийняла, як і треба було сподіватися, одноголосно. За відкладенням цієї справи голосували усі 36 членів Президії. У склад Президії Верховної Ради СССР, як відомо, входять представники усіх 15-ох республік, отже також Вірменії. ТАСС, цитуючи слова генерального секретаря ЦК КПСС Міхаїла Горбачова каже, що територіяльний спір між Вірменією і Азербайджаном становить проблему політичного значення і тому її треба розв'язувати дуже спокійно, а не під враженням демонстрацій й емоцій. Голова Президії Верховної Ради СССР Андрей Громико закликав обидві сторони не керуватись емоціями, а брати до уваги інтереси всього „совєтського народу". Західні кореспонденти, після розмов з вірменськими націоналістами інформують, що там, тобто у Вірменії, приготовляються не тільки до масових демонстрацій, але також до республіканського страйку.

В АМЕРИЦІ

Д-Р ВІЛЛІЯМ МЕЙЕР, асистент секретаря Департаменту оборони для справ здоров'я у своєму меморандумі з 21-го червня ц.р. до всіх військових лікарень пише, що з датою 1-го жовтня ц.р. лікарям у цих установах буде заборонено виконувати аборти хіба, що життя матері є загрожене на небезпеку.

У ВАШІНҐТОНІ НЕЗАЛЕЖНИЙ прокуратор, який розсліджував обвинувачення головного прокуратора Едвина Міза в неетичній поведінці та зловживанні своїм постом в користь приятелів, опублікував своє звідомлення. В цьому звідомленні незалежний прокуратор Джеймс МекКей пише, що хоча Міз переступив закони в управлінні своїми особистими фондами, то кримінальних потягнень в його переступленні немає. Е. Міз обурився натяками у звіті, що ніби то він незаконно управляв своїми особистими фондами.

НЮЙОРКСЬКІ ОФІЦІЙНІ чинники в справах здоров'я майже на половину обнизили число осіб, які є заражені вірусом АІДС. Продовж довшого часу вони твердили, що 400,000 мешканців є заражені вірусом, а тепер, базуючись на дуже зменшених числах гомосексуалістів в місті, вони припускають, що число заражених є 250,000. Щораз більше число спеціялістів погоджуються з теорією, що майже всі носії вірусу захворіють на хворобу АІДС.

ЧЕРЕЗ СИЛЬНУ ПОСУХУ у Мишигені мандрівні працівники, більшість яких є збирачі земних плодів, дуже терплять через брак заробітків, бо посуха винищила майже весь урожай. Багато з них були змушені задовжитись у фермерів, бо не мають засобів на прожиток, й у висліді закінчать літній сезон в довгах.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Svoboda (ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302
Svoboda (201) 434-0237 UNA (201) 451-2200

Subscription 1 year — $40.00, 6 months — $22.00, 3 months — $12.00
UNA members 1 year — $15.00. Change of address — $1.00. Make check or money order payable to: Svoboda

Postmaster: Send address changes to:
Svoboda, 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302
Tel. (201) 434-0237, (201) 434-0807, (201) 434-3036

Second Class Postage paid at Jersey City, N.J.

Передплата на рік $40.00, на півроку — $22.00, на 3 місяці — $12.00
Для членів УНСоюзу $15.00 річно. За кожну зміну адреси — $1.00
Чеки і "money orders" виставляти на "Svoboda"

P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Відвідини Ґорбачова у Польщі

У понеділок, 11-го липня цього року, Міхаїл Ґорбачов розпочав у Польщі свої шестиденні відвідини. Цілей цих відвідин не проголошено ані у Москві, ані у Варшаві. Тільки в одній своїй промові Ґорбачов заявив, що без співпраці між лідерами СССР і Польщі та їхніми робітничими клясами годі буде перевести „перестройку". Сказавши зрозумілою мовою, — Совєтському Союзові потрібний мир і співпраця з Польщею та іншими сателітськими країнами, щоб могти перебороти страхітливу економічну кризу, яка проявляється у порожніх крамницях і в такій поганій харчовій ситуації, що там, в СССР, все ще існує карткова харчова система і що, наприклад, м'ясо можна купувати тільки в суботу й неділю, принісши з собою „авоську" або стару газету для обгорнення закупленого люксусу.

Ґорбачов розпочав свої відвідини у Польщі від Кракова. Не довіряючи польському апаратові безпеки, Ґорбачов і його почет охороняли майже виключно привезені з СССР аґенти КҐБ. Можна було довідатися про це з авторитетної заяви полк. Вацлава Горніцького, якого запитали, чому цілий центр міста довкола відомих середньовічних „Сукенніц" зачинений для пішого і колового руху від 11-ої години перед полуднем і до 6-ої по полудні.

„Спитайте про це людей із совєтської служби безпеки", — відповів він. У Кракові Ґорбачов відвідав також ґотицький Марійський костел, і місцевий парох та єпископ стояли під стіною та мовчки придивлялися, як Ґорбачову пояснювали подробиці тієї величавої святині.

Ґорбачов відвідав теж портове місто Щецін з його доками, але не поступив до Ґданська, колиски робітничого руху „Солідарність". Польський комуністичний диктатор генерал Войцєх Ярузельський переконав, видно, Ґорбачова, що не варто, щоби Ґорбачов стрінувся і говорив з лідерами польського робітництва. За ввесь час тих відвідин однаково Ґорбачов, як Ярузельський вистерігалися назвати за іменем „Солідарність", яку Ярузельський поставив поза законом, коли проголосив був воєнний стан у Польщі в грудні 1981 року. „Солідарности" не відновлено, але вона стала наче символом свободолюбного руху у Польщі. І хоча Ґорбачов проголосив „ґласность", щоб надалі не скривати перед суспільством поганих подій і явищ; проте у Польщі збрехали йому, що все польське робітництво працює, хоч під час перебування Ґорбачова у Польщі продовжувався страйк сталеварників у Сталевій Гуті у протесті проти звільнення сімох робітників за їхню вірність ідеї незалежної від уряду робітничої організації.

Два останні дні перебування Ґорбачова у Польщі були призначені на з'їзд лідерів всіх членських країн Варшавського пакту — комуністичного відповідника західнього бльоку НАТО. Можна передбачити, що після згаданої конференції буде проголошений комунікат про миролюбність всіх членів Варшавського пакту з СССР у поводі, комунікат, у правдивість якого не повірить ні один розсудливий державний муж і політик у світі.

Головною метою подорожі Ґорбачова до Польщі, шестиденного там перебування з відвідинами католицької святині, було бажання послабити загальну, всьому світові відому ненависть поляків супроти Москви. За історичної Польщі поляки робили тричі повстання проти царської Росії. Вони створили леґіон по стороні Наполеона, вони бойкотували тих своїх земляків, які у так званій Конґресівці, — себто центральній частині Польщі, яка в першому розподілі Польщі у 1772 році дісталась Росії, — говорили по-російськи, а не по-польськи. Можна сумніватися, чи оці нещодавні відвідини Ґорбачоча і його гарні слова змінили психічну настанову польського суспільства супроти Росії. Катинська трагедія за Другої світової війни живе у пам'яті поляків, так само вбивство вірними режимові поліціянтами отця Попєлюшки, який з проповідниці виступав проти безбожницького режиму.

Протикомуністичний свободолюбний рух помітний у всіх комуністичних сателітських країнах. Провідні мужі Політбюра здають собі з цього справу. Це одна з причин — поруч із страшною економічною кризою, — що СССР не хоче вести нової аґресивної війни. Відвідини Ґорбачова у Польщі — це епізод без позитивного політичного висліду.

Володимир Барагура

ХОВЗЬКА СТЕЖКА ДО ЗАГИБЕЛІ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОБУТНОСТИ

(Міркування на тему мововбивства й мовосамогубства)

Ловіть злодія! — кричав зодій у погоні за злодієм...

I.

Хоч український Схід і Захід віками розділені кордонами, хоч східня й західня вітки нашого народу століттями зростають у різних світоглядових, ідеологічних, історично-політичних, побутових, культурних, соціо-економічних, релігійно-церковних умовах, то в основному наша групова ментальність тотожна. Видно, що вона нам як національній спільноті іммaнентна, тобто з природи заложена в нашій духовості й ніякі зовнішні обставини й впливи не всилі її змінити.

У цій статті хочу розглянути, проаналізувати й витягнути висновки з одної життєво важливої проблеми, яка в неґативному сенсі є спільною українській збірноті на батьківщині й у т. зв. вільному світі. Це проблема ставлення нашої спільноти до рідної мови, точніше питання мововбивства й мовосамогубства в Україні й поза нею.

Мовні явища й процеси та загрозливе становище, в якому опинилася наша мова там і тут, майже ідентичні й у них проявляється наша збірна ментальність. Тому варто прослідити їх паралелізм і провести поміж ними аналогію.

Почну свій розгляд від батьківщини. В Україні можна спостерігати подвійний процес нидіння й завмирання української мови — мововбивство (лінґвіцид) й мовосамогубство. Мововбивство доконує окупаційний режим, мовосамогубства допускаються під тиском обставин таки самі українці. Поміж цими двома скрайностями є ще посередні процеси — свідоме уподібнювання нашими мовознавцями рідної мови до мови окупанта, байдужість українського загалу до рідної мови зі страху чи заради можливостей кращого життя і кар'єри, відсутність загального організованого опору ворожому наступові й брак підтримки з боку населення заходів свідомих і сміливих одиниць, зокрема людей пера в їхніх леґальних починах у боротьбі за права рідної мови.

З національної точки зору не є явищем побажаним і похвальним та корисним, що такий стан заіснував у нашій батьківщині. Але там процес занехування рідної мови зумовлений і до деякої міри оправданий драконськими заходами офіційних окупантських чинників — російсько-совєтського тоталітарно-диктаторського режиму та російського вибуялого націоналізму, що прийняв форми сліпого шовінізму, подиктованого характеристичною кожному загарбникові захланністю та хворобливою амбіцією підкорити, а то й поглинути, знищити свою жертву дощенту.

Хоч стан і доля української мови й одночасно культури та існування нації загрожені, то треба з признанням і подивом привітати наполегливі заходи частини суспільства, зокрема Спілки Українських Письменників та окремих людей, що роблять усі зусилля рятувати рідну мову, привертаючи їй право громадянства. На жаль, бракує їм підтримки загалу.

Ця байдужість, ця нехіть до рідної мови більше причиняється до її нидіння й занепаду, ніж офіційний наступ чужих і своїх русифікаторів. Бо коли б був організований пляновий опір, тоді й нищівні заходи ворога не мали б успіху.

У підсумках мовної проблеми в Україні треба ствердити, що на шкоду рідній мові діють два чинники — мововбивчі заходи окупанта, які знаходять податливий ґрунт завдяки добровільному мововбивству власним суспільством.

* * *

Тепер подбаю розглянути критично й проаналізувати становище й долю рідної мови на українських поселеннях у вільному світі.

Тут маємо до діла тільки з одним неґативним явищем щодо рідної мови — процесом мовосамогубства, а це стоїть уже на межі злочину. Становище української збірноти, хай і мікроскопійної, на поселеннях куди сприятливіше для збереження, плекання, вживання рідної мови від ситуації українства в рідному краю. Зі зрозумілих причин українські люди в чужих країнах мусять бути двомовними, але не видно, щоб котрийсь із урядів країн, у яких поселилися українські виходці, робив пляновий чи спорадичний наступ проти української мови. Навпаки, чуємо слова заохоти плекати рідну мову, можемо нею свобідно розмовляти не тільки вдома, але й у публічних місцях, можемо мати цілоденні українські школи, курси українознавства, студії мистецького слова, влаштовувати культурно-мистецькі імпрези різного типу, можемо мати радіомовлення і телевізійні програми, розгортати видавничу діяльність у всіх її видах. Існують українські катедри в передових університетах ЗСА, Канади, Австралії, власні високі школи в Німеччині, маємо музеї, архіви, вільно нам без втручання офіційних чинників молитися, мати свою Церковну структуру, вести місії, проповідувати. Навіть високий достойник Римо-Католицької Церкви кардинал О'Каннор на Службі Божій у катедрі св. Патрика з нагоди Тисячоліття Хрищення України завдав собі труду сказати частину своєї проповіді по-українськи.

(Продовження буде)

Д-р Святополк Шумський

Мандрівка з автором „Місцями Запорозькими"

Зберігати пам'ять і любов до славної минувшини та цінити рід свій і його історію — є однією з достойних прикмет повноцінної людини тому, що забуття своєї минувшини та історії роду свого — це є підрізання своїх корінних племінних „корнів" чи основ. Успішне майбутнє стає дійсністю лише тоді, коли зберігається пам'ять про минуле. Всі наші літературні видання, які притримуються цих норм, є подвійно цінними для нас, тому що національно-духову субстанцію черпатимуть з них покоління, кристалізуючи в собі національну гордість і віру в себе.

Ми з радістю перечитали ще одну працю проф. Яра Славутича під назвою „Місцями Запорозькими", яка помимо своєї об'ємної скромности дала нам враження, що читаємо велику книгу. Ці його нариси й спогади є унікальні тому, що вони багаті змістом і цікаві. Щоб якслід змалювати свої юні переживання під час сталінської доби та страхіття Великого Голоду — голокосту України 1932-1933 років, він ще молодим юнаком використовував кожну нагоду та навіть її сам створював, щоб відвідати історичні місця Придніпров'я, а особливо ті, які пов'язані зі славною Запорізькою Січчю.

Автор наводить у своїй цікавій розповіді ряд історичних, дотепер мало відомих переказів, які він дбайливо зберіг зі своїх ранніх років. З болем описав він фраґменти своїх переживань з років зловісного штучного голоду 1932-1933 років та жах примусової колективізації в парі з масовими вивозами родин на московську північ безперервними ешелонами. З одного з таких ешельонів вдалося йому чудом самому втікти та скриватися.

Змальовує Яр Славутич дії виморених голодом юнаків, які, наражуючи своє життя, відчайдушно нападали на комуністичних сторожів і відбивали зграбоване зерно, щоб ділити його поміж своїх людей-українців, які пухли з голоду.

Книжка Яр Славутича — це не тільки віддзеркалення авторових переживань, але також переживань народу українського, особливо коли оповідає він про нівечення ворогом нашої слави — козацької слави, наших дорогоцінних історичних пам'яток, поміж якими гинуть шедеври нашої архітектури, маєстатичні будівлі козацького барокко, прикладом чого є славний собор в Гурієвці, що був символом національної ідентичности, її бастіоном. Зруйнування цієї святині викликало народне обурення.

З великим пієтизмом оповідає автор про свій батьківський хутір, де дбайливо зберігалися, мов дорогоцінні реліквії, останки мережаних сволоків зі Січі та інші музейні речі його роду, славного і походженням і діями. Книжка легко написана, призначена для читачів, які бажають відчути скарби нашої історичної минувшини.

У його книжці персонажі говорять голосом не зніваченої й обезчещеної української душі, хоч вороги нівечать і безчестять її, але голосом української людини, що духово не здалася і не упокорилася. Тому кожна сторінка цієї книжки читається із непослабленою увагою і зацікавленням, а рисунки історичних місцевостей і предметів, включно зі світлинами документальних фактів насилля, допомагають кращому сприйманню матеріялу читачем.

Урізноманітнює, до речі, цю вартісну збірку давніх нарисів і спогадів опис барвистих подорожів автора по країнах Південної Америки, де читач бачить і побут наших громад, їхні обставини, але і їхню незломність посеред чужого поля як українців з їх культурою та самобутністю. Невеличка своїм розміром книжка, бо має лише 64 сторінки, прочитується одним подихом, і читач жалкує, що ось кінець читання. Автор, досвідчений літератор, майстерно передав зміст, писав все легким стилем, а головне — влив у написане ним свою душу, за що йому наше щире признання і подяка. Читач буде задоволений, якщо придбає собі цю цікаву й вартісну книжку, що її можна набути в Slavuta Publishers, 72 Westbrook drive, Edmonton, Canada T6J 2E1.

Іван Боднарук

З ХРОНІКИ ДЕЯКИХ СІЛ СТРИЙЩИНИ

Іван Вагилевич досліджував старовину Стрийщини та написав дещо про неї. Між іншим, треба згадати, що у своїх „Обрядових піснях" помістив він теж ладкання з сіл Стрийщини. (Ладкання — весільні співи, а також і самі весільні пісні). Наукові розвідки Вагилевича не всі стрінулися з прихильною оцінкою критики. Глузуючи з них, писав І. Франко у своєму творі „Українська студентська мандрівка" літом 1884 року:

У Розгірчі руни
слов'янські старі
Відкрив Вагилевич —
в Фантазії.

Ще малим хлопцем, читаючи поезію М. Устияновича „Пещена дитина", чув я про село Дуліби, близько якого довелося мені пізніше довгі роки працювати. У примітці до того твору зазначив Устиянович, що в творі розказав про правдиву подію, яка сталась у 1859 році з сином священика з Розгірча. Той дуже розпещений син ходив до школи в Стрию. Вибравшись у сніговy завірюху на Різдво додому, замерз чверть милі за містом під хрестом біля шляху коло Дуліб. Цю подробицю пригадав я собі, коли прочитав пізніше спогади А. Кігічака про Дуліби й Завадів в „Українському Слові" та проф. Л. Шанковського у „Свободі". Тут хочу дещо додати до хроніки тих сіл.

Селяни Дуліб згадують теплим словом свого давнього вчителя Інокентія Захарієва, який здобув собі загальну любов і пошану не тільки як інтелігентний і визначний педагог, але теж як активний громадський діяч. Взагалі Дуліби й Завадів мали щастя до добрих учителів. До останньої війни учив там діяльний громадянин Петро Кобат, який жив у великій приязні зріднею вбитого поляками в 1919 році нашого пароха, композитора о. Остапа Нижанківського.

Знайшовши в особі о. Остапа щирого друга й дорадника, П. Кобат залишився до кінця життя на посаді в Стрийщині й там посвятив своє життя для молоді й народу. В домі о. Нижанківського заприязнився Кобат із Захарієвим і разом усі три обдумували плян праці в стрийському повіті й той плян здійснювали. Священик Остап Нижанківський був учителем для інших; усі вчителі, як Кобат, Захаріїв, Омелян Пасіка та Іван Гавран, реалізували у своїх селах його думки та вели всі установи, які оснував о. Нижанківський у трьох селах, що належали до його парафії.

Мали обидва села й добрих священиків. Визначну ролю в громадському житті 90-их років відіграв отець-радник Петро Шанковський. Батько о. Петра о. Лев Шанковський, стрийський декан та парох Дуліб і Грабівця, був людиною дуже доброго серця, незвичайно гостинною і веселою в товаристві. Хоч в душі був „твердим русином", жив у згоді з українцями. Виводив він свій рід із польської шляхти й підписувався гербом „Kccyda". Був дуже добрим душпастирем для своїх парафіян і вони його дуже любили. Його весела вдача й гостинність стягали до його дому при кожній нагоді численне товариство.

Радо бував теж у нього д-р Євген Олесницький із жінкою, який присвятив йому у своїх споминах кілька теплих слів. Лев Шанковський і сокільський декан о. Володимир Мартинків були нечувано дібраною парою як дуже веселі товариші, що вміли не лише жартувати, але теж заспівати й затанцювати. Вони вміли своїм гумором і мертвого розвеселити. Був Лев Шанковський довгі роки членом Окружної Шкільної Ради в Стрию і делеґатом до Повітової Ради. Його син Петро був дуже щирою людиною. Завдяки теплим взаєминам із Є. Олесницьким став завзятим українцем і видатним діячем Стрийщини, особливо тоді, коли після смерти батька перенісся з Завадова до Дуліб.

Був це зразковий священик у повному того слова значенні. Завжди співпрацював з Є. Олесницьким. Зорганізував чудово в обидвох селах своєї парафії читальні „Просвіти", заснував райфайзенку й сам її успішно вів. Завдяки цій райфайзенці Дуліби і Грабовець виарендували весь двірський маєток і обробляли приналежні до нього ґрунти спілковою системою.

Дуліби за нього мали дуже гарний аматорський театр з власним будинком. На всю околицю вславився дулібський хор і ту славу зберіг він до останніх днів. Обидва села мали велику чудову школу й були зразком організації для сільських громад. Парафіяни дуже любили о. Петра Шанковського й уміли оцінити його велику працю, а він ставився до них завжди ввічливо. Світова війна 1914 року принесла велике горе обидвом селам. Спалено обидва села, знищено церкву й приходство. Парох мусів жити в комірнім у Стрию. А до того о. Шанковського арештував польовий суд і він сидів кілька тижнів в тюрмі.

В Завадові постала перша кредитівка у Стрийщині. Кобат і о. Нижанківський постійно думали, яку б то ще поміч придумати для селян.

(Закінчення на стор. 3)

ЛИСТ ДО РЕДАКЦІЇ

ВЖЕ ЧЕТВЕРТИЙ ПАМ'ЯТНИК

Читаючи статтю п.н. „У Трою відкрили пам'ятник Т. Шевченкові" в „Свободі" з п'ятниці, 1-го липня ц.р. звертаємо увагу, що неправильно згадано, що це є третій пам'ятник Тарасові Шевченкові в Америці. Пригадуємо, що українська громада маленького містечка Елмайра Гайтс, Н. Й., побудувала пам'ятник Т. Шевченкові в 1981 році.

Віримо, що це не було інтенцією редакції оминути згадку про досягнення громади Елмайра Гайтс. Надіємося, що редакція спростує цю справу на сторінках „Свободи". При цій нагоді хочемо скласти щирі ґратуляції українцям Трою за їхню громадську працю.

Інж.

Володимир Корчинський
колишній голова Будівельного Комітету Пам'ятника Т. Шевченкові в Елмайра Гайтс, Н. Й.

ЮНЕСКО ВІДЗНАЧИЛО ТИСЯЧОЛІТТЯ „ХРИЩЕННЯ РОСІЇ"

III.

Ще одна розмова. Цим разом утрійку. Є ще заступник міністра культури УССР С. Колтонюк.

— Ходили у нас чутки, що на Україні готуються церковні книги українською мовою. Чи це правда?

— Не лише правда, — відповідає митрополит, — вже вийшов „Новий Завіт" українською мовою, друкується „Біблія".

А як з відкриттям закритих церков, монастирів, чи відкрили вже Печерську Лавру?

Не лише відкрили, але вже й перебрали частину Печерської Лаври, на дальніх печерах.

16-го червня митрополит правив перше богослуження, — додає Колтонюк.

А монахи є?

Вже є, і багато і більше буде.

А коли відкриють святу Софію? — Питання це обурює Колтонюка.

Св. Софія — музей. Так і залишається.

А чи ж не соромно, щоб храм Божий, місце молитви, перетворювати в музей? Не для цього ж будували церкви.

Це візьме трохи часу, — говорить митрополит, — і святу Софію відкриють.

— Музеєм буде Софія, — говорить Колтонюк. — Приїжджайте, побачите на власні очі. Мало читати те все, що у вас пишуть. Приїжджайте, подивіться на власні очі, який Київ красень...

— **Відкрийте святу Софію й інші церкви. Поверніть людям храми Божі. Не для музеїв їх будували... Як відкриєте, тоді й їхати будемо.**

Під час останньої розмови з митрополитом мова зайшла про леґалізацію Українських Православної і Католицької Церков.

— Чи ви ідете, Владико, до Фінляндії на переговори Ватикану і Московської патріярхії?

— Ні, не іду. Їде митрополит Ювеналій.

— А які є вигляди? Чи будуть леґалізовані Українська Православна і Католицька Церкви... у дусі перестройки?

Виглядало, що це питання обурило митрополита. Він зупинився. На секунду відвернувся, немов хотів іти і знову повернувся і з поспіхом кинув значуще:

— Ви говорите про леґалізацію у нашій країні. Треба, щоб леґалізували всі Церкви і в інших країнах...

Сказавши це якось плутано, він з поспіхом відвернувся і, не прощаючись, пішов.

Того самого вечора московська патріярхія влаштувала офіційне прийняття в одному з паризьких готелів з нагоди 1000-ліття. Всі учасники симпозіюму були запрошені, в тому й українці. Але ніхто з українців на прийняття не пішов.

Виставка і совєтські фільми

У програмі відзначення 1000-ліття Християнства, у приміщеннях ЮНЕСКО було влаштовано виставку „Образ Христа і Богоматері в мистецтві" і висвітлено два фільми — „Собор" і репортаж про ювілейні святкування 1000-ліття в Москві.

При вході на виставку були виставлені у великому побільшенні фотографії українських церков XI-XIII століть і собор св. Софії, церкви Києво-Печерської Лаври і чернігівські, а також церкви з пізніших періодів — Харкова, Ужгороду, Переяслав-Хмельницького і Почаївську Лавру.

Найбільшою атракцією виставки були старинні книги. На 62 експонати було лише 16 з України (видані в Києві, Острозі, Львові), а 46 — з різних російських міст. Тут можна було оглянути оригінали львівського „Апостола" з 1574 року, острозький „Новий Завіт" з 1580 року і „Біблію" з 1581 року, львівську „Граматику з 1591 року", „Житіє св. отців Печерських" з 1661 року, твори Лазаря Барановича з 1666 року і з 1680 року, „Синопсис" Іннокентія Ґізеля з 1680 року, „Патерикон" Києво-Печерської Лаври з 1702 року, „Граматику" Мелетія Смотрицького з 1648 року, а також колекцію стародавніх українських писанок, різьб і церковний посуд.

* * *

Фільм „Собор" накручений в дусі перестройки про церкви в СССР з виразним пропаґандивним призначенням, зроблений на високому мистецькому рівні і технічно досконалий. Епізоди з відкриття закритих церков (люди плачуть і моляться під закритою церквою, відчиняються двері, монах відкриває прекрасну ікону, заложену цементом, і тд.) викликали зворушення серед глядачів. Деякі зі зворушення плакали і хрестилися...

Фільм „Собор" закінчується довшим епізодом про Великдень у Почаївській Лаврі (мабуть у цьому році). На екрані можна було бачити Лавру з різних сторін, тисячі людей, сотні молоді — хлопців і дівчат, дітей, зворушливі сцени з Великодніх відправ, церковних співів старослов'янською мовою з російською вимовою...

Фільм про святкування 1000-ліття в Москві тривав дві години і він був поділений на кілька частин: святкування у патріярших палатах, у Загорську, перебіг собору Російської Православної Церкви з виголошенням повного тексту привіту від Ради Міністрів СССР, яке відчитав К. Харчев, та перебіг проголошення нових дев'яти святих Російської Православної Церкви (серед них також одного українця — Паїсія Величковського).

У фільмі найбільше уваги присвячено Київському митрополитові Філаретові. Він завжди перебував ліворуч патріярха Пімена (на соборі, праворуч патріярха сидів К. Харчев, голова Комітету у справі культів при Раді Міністрів СССР). Ця виразна першість митрополита Філарета у фільмі підтверджує поширені в колах ЮНЕСКО чутки, що він буде новим патріярхом після смерти Пімена.

30-літній ювілей священства

Скромно й без великого розголосу в неділю, 26-го червня, УАПЦерква св. Покрови в м. Рочестер, Ню Йорк, відзначила ювілей 30-ліття священства митрофорного протоієрея Ф. Коваленка.

В неділю, 15-го червня 1958 року, в УАПЦеркві св. Володимира Великого в м. Сао Каетано, Сао Пауло, архиєпископ Ігнатій Ферзлі рукоположив молодого тоді Федора в сан диякона, а 29-го червня того ж року в катедральному соборі Антіохійської Патріярхії — в сан священика.

Перші Богослуження о. Федір виделужив у храмі св. Володимира в Сао Каетано, а вже 5-го, 6-го і 7-го липня — у храмі св. Димитрія Солунського в м. Куритиба, Парана. 8-го липня о. Федір з Куритиби виїхав на місце свого призначення до УАПЦеркви св. Юрія Переможця в м. Понта Гросса, **Парана, з обов'язком обслу**говувати парафії в Гонсалвес Жуніор, Резерві, Жанґада до Сул, Нова Ґаліція, Кастор-Япо, Жоакін Тавора, розкиданих в далекій віддалі одна від одної по Парані й Санта Катарині, серед напівдикого тропічного лісу. Незадовго в своїй місійній праці о. Федір організував ще одну місійну парафію в місцевостях Пікірі-Палмітал, що на сьогодні носить назву Вілла Бурий-Ґуарайпо.

Постійним центром мешкання було м. Понта Ґросса, звідки о. Федір обслуговував і свої сім парафій, відбуваючи подорожі потягом, автобусом, возом, верхи на коні або й пішки, у спеку чи в дощ, ніколи не зупиняючись, щоб нести слово Боже для дорученої йому пастви.

Та склалися обставини, і родина паніматки Марії з м. Порто Алеґре еміґрувала до ЗСА, в Бразилії залишився зять з його родиною, а маючи лише одну доньку, мама паніматки робила всі зусилля, щоб донька і зять також переїхали до ЗСА, щоб у такий спосіб всім жити в одній країні. Тому у вересні 1962 року о. Федір з дружиною, двома дітьми і старенькою мамою прибули до м. Гартфорд, Коннектикат, де о. Федір дістав працю, а пізніше бл. п. Митрополит Іоан призначив настоятелем УАПЦеркви св. Володимира Великого у Гартфорді, капеляном відпочинкової пластової оселі Бобрівка, а в часі вакацій в УАПЦеркві свв. ап. Петра і **Павла в м. Велементик і в** УАПЦеркві св. Покрови в Ню Гейвені, обслуговував і ці парафії.

1-го лютого 1971 року Блаженніший Митрополит **Мстислав призначив** о. Федора настоятелем УАПЦеркви Святої Тройці в м. Клівленді, Огайо, а вже на весні 1973 року парафія придбала 27-акрову площу землі, на котрій нині розвивається церковно-громадське життя цієї парафії, побудовано залю й капличку з тим, що незабаром має бути збудований величний храм в стилі козацького барокко.

1-го вересня 1980 р. Владика Мстислав призначив о. Федора настоятелем **УАПЦеркви св. Покрови** в Рочестері, Н. Й. В цій парафії о. Федір зумів організувати викінчення будови нового прекрасного храму, що мальовничо прикрашує собою одну з дільниць Рочестеру — Ірондеквай. Після застою в будові з прибуттям на парафію о. Федора, піднявся ентузіязм і вже на свято Покрови в 1982 році храм був викінчений до того стану, що його посвячено і почалися відправляти Богослуження. Чин посвячення новозбудованого храму довершив бл. п. архиєпископ Марко в співслуженні о. Федора й багатьох інших священиків-гостей. На свято Покрови в 1983 році новозбудований храм був прикрашений новим іконостасом, що його виконали грецькі майстри в Греції з повною іконографією. Цей новий триярусний іконостас також посвятив бл. п. архиєпископ Марко.

Крім пастирської праці в дорученій парафії, о. Федір є активним і в громадському житті. **Його пам'ятає** українська громада в Гартфорді, в Клівленді, як також шанують і поважають в Рочестері, бо так як в Бразилії, о. Федір на національних святах виступає з промовами-доповідями, лекціями і має авторитет серед слухачів. Тому така чисельна присутність делегатів від усіх українських місцевих організацій ще раз підкреслила велику пошану до ювілята і не лише в храмі на Молебні, що його служив митрофорний протієрей Є. Нарушевич, декан, але й на залі декілька разів всі присутні голосно і спонтанно співали величне многоліття з побажанням і надалі в здоров'і служити рідній УАПЦеркві Київській, українському народові і поневоленій матері Україні.

К. Ф. Лютенський

У світлу пам'ять проф. О. Кушніра

І от іще одна могила на чужині. Ще одна болюча втрата для української спільноти, ще одне незаступиме спустошення у рядах колишньої Регенсбурзької громади і Регенсбурзької гімназії... 16-го червня ц.р. в Торонто, Канада, помер на 85-му році життя сл. п. проф. Омелян Кушнір .

Для української громади в Канаді, зокрема в Монтреалі і Торонто, покійний був загальновідомим і заслуженим культурно-громадським і політичним діячем з великим досвідом і довгою низкою різних відповідальних постів, а для нас, колишніх регенсбурзців у цілому світі, він залишився професором, чільним і відданим „регенсбурзцем", а останньо — головним (і, мабуть, одиноким) редактором збірника „Регенсбург". Сл. п. проф. Омелян Кушнір був ідейною, високоосвіченою, культурною і надзвичайною працьовитою, а при тому дуже скромною, людиною. Своїм знанням, титулами, заслугами і патріотизмом ніколи не хвалився, хоч від молодих літ трудився для свого народу.

Пригадую професора з регенсбурзьких часів, коли вчив у гімназії. У нашій клясі вчив недовго і радше доривочно. Викладав біологію і фізику. Через „непривабливість" цих предметів, а головно через надто короткий час, особливого зв'язку між нами не нав'язалося, хоч і супроводив нас, разом із проф. Котисом, в час цікавої і приємної прогульки до Мюнхену. Для нас професор виглядав строгим, і видно було, що не любив глупоти, примітивности й лінивства. В той час ми й не усвідомлювали собі, яким великим і щирим приятелем і опікуном молоді він був... Крім того був членом Управи табору, культурно-освітнім референтом, головою Таборової Ради та діяльним членом різних організацій. З рамени багатьох працював „невидимо" для добра молоді.

Був одним із перших, що ентузіястично відгукнувся на наші заклики до першого з'їзду Регенсбурзької гімназії в 1959 році, а на з'їзді виголосив гарну промову. І після того брав активну участь у всіх з'їздах, крім 1980 року, коли через недугу дружини не зміг прибути, натомість прислав змістовний і зворушливий привіт, а в листі назвав нас „такими йому дорогими".

Після зорганізування Комітету колишніх жителів оселі Регенсбург запрошено сл. п. О. Кушніра очолити редколегію збірника про регенсбурзький табір. Праця ця була дуже трудною з огляду на такий довгий проміжок часу від описуваних подій, смерть багатьох провідних учасників, брак матеріялів і охочих авторів, розпорошеність членів редколегії по всіх континентах, легковажливість загалу тощо.

Поскільки і я до деякої міри була „причетна" до тієї справи, ми з професором обмінялися кільканадцятьма листами. Його листи відзначалися суттєвістю, діловитістю, тактовністю і щирою безпосередністю. І хоч супроти нього я була цілковитим невігласом — професор ніколи не вживав менторського тону, навпаки, радився у спірних справах, брав до уваги висловлені думки, звертався, як до рівнорядної, і цим викликав у мене ще більший подив і пошану.

Під час підготови Збірника виринало багато нових проблем, перепон, а то й різних непорозумінь. Вкінці весь тягар редагування спав на плечі професора. А працював він у дуже важких і несприятливих умовинах, головно через довготривалу недугу дружини і заникаючий зір. Та не в його звичці було нарікати. Про його трудноші я знала більше від інших, ніж від нього самого. Хіба вибачався за нечітко рукою написаний лист, бо „мало що бачу, а рукою пишу напам'ять"... Часом через спізнену відповідь згадував: „працювати можу лише пізно вночі, хоч лікар забороняє надуживати очі". „Деякі статті написані так неохайно, що мушу сам переписувати все на машинці...". Після одержання допису на тему, яку вже сам опрацьовував, писав із жалем: „А міг ужити час і очі на іншу працю". І лише раз: „Почуваюсь не найкраще, перевтомлений, а це відбивається на праці". Просто не уявляю, як при таких обставинах професор переводив ще й виснажуючу подвійну коректу друкарського набору. Праця вимагала зорового напруження, уваги й часу, якого не було, бо Комітет хотів мати готову книгу перед з'їздом у травні 1985 року. На щастя, в критичний час виручила професора і прийшла на допомогу його доня Квітка. Правда, не обійшлося й тоді без додаткових перипетій, і книжка не появилася перед з'їздом, але була готовою в кінці грудня 1985 року. Зате збірник „Регенсбург: статті, спогади, документи. 1945-49" вийшов на славу! І величезна заслуга в тому його редактора проф. Омеляна Кушніра.

Плянував професор приїхати на наш з'їзд у жовтні 1987 року, але перешкодила несподівана недуга. Та духом був з нами, прислав свій звіт і привіт. Назагал був бадьорний і оптимістично наставлений, не піддавався недугам і літам, хоч і почали з'являтися нотки: „Вже досить старий", „Через зір перестав керувати автом", а в останній великодній картці дописав: „В мене на пальці зачинає наступати старість" Та ще радів майбутніми зустрічами, бо „...при таких зустрічах нагадуються молоді роки і ви молодієте".

Глибоким жалем наповнила серце вістка про смерть професора... Та він умер не весь: частина його завжди житиме в серцях української громади, для якої трудився ціле своє життя, а книга „Регенсбург" залишиться тривалим пам'ятником і для грядущих поколінь. Тож нехай пам'ять про нього буде з роду в рід!

Людмила Почтар

З хроніки...

(Закінчення зі стор. 2)

Кобат звертав увагу передусім на молочарство, про яке багато чув у краківській учительській семінарії від проф. Гарлендра. Тоді Олесницький спровадив фахівця мазура з-під Ряшева Яна Бєдроня і під його керівництвом відбувся в Завадові перший курс молочарства. Потім працю перенесено до Стрия й основано там централю під назвою „Краєвий Молочарський Союз у Стрию". Як бачимо, — Завадів дав початок для розвитку „Маслосоюзу".

Завадів і його парох о. Нижанківський відіграли велику ролю в житті проф. Філярета Колесси, одної з найчільніших постатей музичного й наукового життя Західньої України. Біля 1887 року як учень стрийської гімназії, познайомився Колесса ближче з О. Нижанківським, який був тоді божищем молоді й вів гімназійний хор. Пізніше Колесса часто заїздив до Завадова до о. Нижанківського.

Великі заслуги для розбудження співацької культури в Стрийщині має Євген Пасіка, син Василя Пасіки, колишнього управителя школи в Завадові, що теж співпрацював з о. Нижанківським над культурно-економічним піднесенням села. Євген Пасіка зорганізував не один хор у Стрийщині і в самому Стрию і здобув йому на співацьких змаганнях пальму першенства. Завдяки йому Стрийщина 1930-их років здобула собі своїми хорами перше місце в Галичині.

Громадянство Стрия до глибини душі потрясла страшна подія, яка сталася у вересні 1939 року в Завадові. Там загинув із рук озвірілої польської солдатески учитель і маляр Олександер Харків. Він малював із Зеноном Охримовичем, молодим студентом Краківської академії, церкву в Завадові. Коли почалася з відворотом польської армії несамовита метушня, недобитки відступаючої армії стали виливати свою лють на безборонному українському населенні. Жертвою їх звірств стали й обидва мистці. Їх найдено в лузі над рікою постріляних. Мимохіть нагадується відомий композитор о. Остап Нижанківський, що в подібних умовинах згинув у Стрию в травні 1919 році.

На стрийському кладовищі звертає на себе увагу чудовий хрест в українському стилі. Це надгробний пам'ятник для Антона Тишинського, який по роках праці в корінній Польщі доживав віку в Завадові в хаті о. Нижанківського. Був знаменитим пасічником і придумав для нашого бджільництва кілька типів вуликів, які сам виробляв. Завжди відзначався патріотизмом, незламним характером і спокійною вдачею. Його син Ярослав, після завершення фахових студій у Мюнхені й Парижі, працював на полі артистичного різьбярства, а одна з дочок, Ольга Бачинська, була відома й заслужена громадянка.

Зі Завадова вийшов заслужений провідник молоді, загальновідомий і люблений Степан Охримович. Син о. Охримовича з Завадова і внук сенечольського пароха, ідейного романтика-діяча о. Юліяна Охримовича, був Степан Охримович втіленням тієї ідеї, для якої з посвятою працював. Не було в нього ніколи жодної пози, з його уст ніхто ніколи не чув порожніх фраз. Польська поліція в тюрмі сильно його скатувала й це загнало його передчасно в домовину. Помер він у домі батьків у Завадові.

Замкнемо цю статтю деякими подробицями з хроніки недалекого Жулина. Про назву того села писав д-р Ярослав Рудницький у стрийській „Думці" в 1938 році. Тут учителював колись Яків Шараневич, визначний педагог і щирий патріот, якому село завдячувало своє передове місце в повіті. Дякуючи йому, в селі почали появлятися перші книжки для дітей і перший часопис „Дяківський Голос". Завдяки Я. Шараневичеві Жулин став непохитною фортецею перед дурманом москвофільства, яке було сильно закорінилось у сусідньому селі Гірне.

Українська дівчинка...

(Закінчення зі стор. 1)

Бажаючи в перших хвилинах чимось розрадувати хвору дитину, а не здаючи собі справи з її тяжкого стану, ми усі привезли на летовище іграшки: ляльки, звірятка, якими ми так звикли обдаровувати дітей. Але Ганнусю не могло цікавити нішо, вона непорушно лежала, пригорнена до теплого плеча мами, і тихо стогнала.

Тож з великою полегшою ми попрощалися з ними, і вони поїхали до лікарні в Бетлегемі, Па., з надією, що може і цим разом американські медичні засоби та вишколені хірурги врятують життя цій невинній жертві нуклеарної катастрофи 1986 року.

Перші вістки у чергові дні з оглядин і діягнози спеціялістів-лікарів прийшли до редакції не дуже радісні. Як поінформував нас д-р П. Козіцький, негайна складна операція конечна, а її вислід невідомий. Операцію треба переводити у найкращій дитячій лікарні у Філядельфії. Хірурги охоче дали згоду перевести операцію безкорисно, але були великі труднощі у тому, щоб лікарня погодилася прийняти Ганнусю без можливости покриття величезних коштів операційної залі та перебування в лікарні.

Але д-р П. Козіцький і його дружина включилися у поміч не лише повним серцем, але також енергією, гідною подиву. На вівторок 19-го липня ц.р., д-р П. Козіцький скликав до лікарні, в якій примістив тимчасово Ганнусю, пресову конференцію, запросивши американську місцеву пресу, та телебачення. У вислідї дитячий шпиталь у Філядельфії погодився прийняти дитину безкоштовно, і її туди ще того самого дня перевезено гелікоптером.

Складна операція відбудеться в найближчих днях.

Тепер усі наші думки, побажання і молитви ідуть до маленької Ганнусі з вірою в опіку Провидіння, яке завжди тримає свою руку над невинними малими істотами.

Д-р Петро Козіцький із сином чекають приїзду Ганнусі Сверстюк.

(Фота: ред. О. Кузьмович)

Цього року українці по цілому світі велично й врочисто відзначують найбільшу подію у своїй історії — тисячоліття офіційного прийняття християнства у Київській державі.

В тому дусі жваву діяльність розгортає також українська громада в Монтреалі. Ювілейна подія є в центрі уваги українських Церков та всіх суспільно-громадських організацій. Для гідного вшанування цього важливого своїм значенням ювілею оформилися різні комітети, що їх очолює Всегромадський комітет, створений з ініціятиви місцевого Відділу КУК-у. Зокрема на відзначення заслуговує діяльність Комітету 1000-ліття Хрищення України при Організаціях Українського Визвольного Фронту в Монтреалі. Він звернув особливу увагу на зовнішню інформацію франкомовного населення Квебеку про наш історичний ювілей, що його намагаються присвоїти собі Московська патріярхія, російські зарубіжні церкви й іміграційні установи при всесторонній допомозі комуністичного уряду з Москви.

З цією метою видано й масово поширено листівку-памфлет французькою мовою про „Тисячоліття Християнства в Україні", за посередництвом шкільних комісій розіслано для оголошень на таблицях по школах летючки про хрищення України; розіслано до французьких парохіяльних урядів сто книжок французькою мовою д-ра В. Костика „про Тисячоліття Християнства в Україні"; розповсюджено 50 кольорових афіш по церквах міста Монтреалю, накладом Европейського комітету 1000-ліття, а 20 одержаних від СКВУ.

Крім того, Комітет по довшій підготові й при великому вкладі праці влаштував в Домі Української Молоді від 12-19 червня 1988 року Тиждень Ювілейних Святкувань.

Святкування 1000-ліття Хрищення України в Монтреалі

Офіційне відкриття святкувань відбулося в неділю 12-го червня о год. 3-ій по полудні. Святкування відкрив українською і французькою мовами мгр Є. Орищук, голова комітету при ОУВФ. Програма почалася посвяченням пропам'ятної таблиці-емблеми, яку приміщено на стіні при головному вході до дому, щоб залишити для майбутніх поколінь тривалу пам'ятку ювілейних святкувань. Церемонію посвячення довершили спільно й соборно українські священики обох віровизнань під проводом о. митрата І. Гаврилюка, декана УКЦ, та о. Ігоря Куташа, настоятеля собору св. Софії. Емблему, що її виготовив мистець В. Беднарський з Торонто, відслонили Люїс Робік, міністер культурних спільнот і іміграції провінції Квебеку, Гій Рівар, міністер, відповідальний за здійснення мовного закону, і проф. М. Андрухів, голова ОУВФ, при асисті сотн. Я. Кульби, голови Відділу КУК-у, та проф. Я. Маркізи, голови Всегромадського Комітету 1000-ліття Хрищення України. Згідно з традицією, на кумів запрошено 50 визначних осіб, які пожертвували на покриття коштів емблеми по сто долярів. Їхні імена й прізвища вписані у золоту книгу. Під час офіційного відкриття святкувань сумівська духова оркестра „Трембіта" під керівництвом А. Гарасимовича відограла український і канадський національні славні та молитву „Боже Великий".

Після посвячення пропам'ятної таблиці святкування продовжувались у великій залі Дому Української Молоді. Керівником програми був мгр Є. Чолій, голова місцевого Осередку СУМ-у. Він двома мовами вказав на епохальне значення хрищення України та вплив християнської релігії на всі ділянки культурного розвитку українського народу. Присутні міністри щиро привітали від імени провінційного уряду Квебеку та побажали, щоб українці на рідних землях могли свобідно ісповідувати й практикувати свою віру згідно з голосом власного сумління.

В дальшому ході програми Олександра Гаврилюк подала вичерпні пояснення до приготованої нею у співпраці зі своїм чоловіком Зеноном виставки скарбів українського релігійного мистецтва. Виставка охоплювала 16 панелів, кожна від 5-8 експонатів з образами катедри св. Софії, Печерської Лаври, церкви св. Андрія, київських монастирів, старинних рукописів, королівських саркофагів, друкованого слова, історичних пам'яток Львова і дерев'яних церков Західньої України. На кожному експонаті видніли друковані написи. Були до послуг відвідувачів також гарно оформлені каталоги. Виставка була добре й вміло влаштована. Вона вказувала на багатство архітектурних пам'яток і високу духовну культуру древньої Руси-України. Вступне слово О. Гаврилюк передано в Україну на хвилях Міжнародної Служби Радіо Канади.

На признання заслуговує також виставка філателії із цінних збірок колекціонерів Вербового, Передерія і Ратича. В окремій фронтовій кімнаті був показ іконографії, релігійних образів, різьби, інкрустованих свічників, вишиваного фелону з епітрахилем, фахові пояснення до якого подав мгр Орест Павлів. Обидві виставки тривали від 12-го до 16-го червня, починаючи від 10-ої год. ранку до 8-ої вечора. В тих днях від 5:30 до 8-ої год. була відкрита кухня, де можна було смачно, добре й дешево повечеряти.

У вівторок 14-го червня о год. 8-ій вечора прослухано дві доповіді: д-ра Р. Морозюка, професора Конкордія університету, на тему „Богословські властивості київського християнства" і мгра О. Павліва — „Головні властивості української літератури XI-XIII століть", а в четвер 16 червня-чергові дві доповіді: о. д-ра Ігоря Мончака, професора університету св. Павла в Оттаві, на тему „Генеза й роля Київсько-Галицької Митрополії" і д-ра Богдана Корчмарика — „Тисячоліття Хрищення України і наші завдання". Треба зазначити, що на весні 28-го квітня заходами Всегромадського Комітету відбувся в університеті Мек-Гіл англомовний симпозіюм з участю: д-ра Р. Сербина, професора Квебецького університету, д-ра Р. Морозюка, професора Конкордія університету, о. д-ра І. Мончака, професора університету св. Павла в Оттаві, д-ра Б. Боцюркова, професора Карльтон університету, і о. д-ра І. Куташа, настоятеля катедри св. Софії. Симпозіюм відкрив Ярослав Маркіза, професор Конкордія університету, а модератором був Ярема Келебай, професор МекҐіл університету. Всі доповіді були на високому науковому рівні. Їх треба видрукувати в окремому збірнику.

Мистецькою прикрасою програми був показ української історичної ноші, влаштований в середу 15 червня о год. 8-ій вечора. Всі вбрання запроєктувала й виготовила з подиву гідним знанням історичних епох і постатей мисткиня Дарія Савка. Перед численною публікою виступало 19 осіб різних верств княжої і козацької доби, виявляючи різноманітність і незрівняну красу української історичної ноші. Належні пояснення для поодиноких персон давала Ірина Павлів.

Незабутньою в анналах історії українців Квебеку залишиться п'ятниця 17-го червня ц.р. Цього дня в провінційному парляменті в присутності української делегації в складі проф. Я. Маркізи, мгра Є. Орищука, Надії Цехмістро й Я. Пришляка на пропозицію міністра Гій Ріварда від імени квебецького уряду, при підтримці Булєріса, посла опозиційної Квебецької партії, присутні члени парляменту одноголосно ухвалили резолюцію солідарности з українцями в їхніх святкуваннях 1000-ліття Хрищення України.

Тижневі святкування закінчилися в неділю 19-го червня святковим концертом із добірною мистецькою програмою. Концерт відкрив змістовним словом інж. Орест Гуменний, провідний сумівський діяч. В першій і останній точці програми концерту виступав мішаний хор „Боян" під мистецьким керівництвом Марійки Чолій, який з великим успіхом виконав добрі підібрані на прославу 1000-ліття Християнства в Україні релігійні й народні пісні в композиції М. Федоріва, Новохатського, Д. Бортнянського, Д. Котка, А. Веделя і С. Гулака-Артимовського, з участю солістів Володимира Моти і Василя Дмитрука у фортепіяновому супроводі М. Дольницької. В. Мота у супроводі бандури зворушливо відспівав пісню до Божої Матері із запису І. Ганушевської і „Боже, Ти край наш хорони", обр. М. Гайворонського. Бурю оплесків зібрав пяніст Іриней Жук, який з мистецькою досконалістю відограв Сонату Фа Мажор Д. Бортнянського, „Поему" Віктора Косика, Гуцульську Токкату Анатоля Кос-Анатольського і „Золоті Ворота Києва" Модеста Мусоргського. Знаменито вив'язалася зі свого завдання Ліна Гаврилів, яка з відчуттям прорецитувала уривок поеми „Під Покров Пречистої Діви" Уляни Кравченко і поему-диптих „Свята Україна" Олеся Бердника.

Подякою О. Гуменного виконавцям програми, зокрема голові Комітету та його заступникові інж. Я. Чолієві за їхні труди під звуки пісні „Боже Великий" закінчено врочисті святкування.

Заходами Всегромадського Комітету підготовляється в тижні від 24-го до 30-го жовтня ц.р. друга частина святкувань, під патронатом Жіля Лямонтань, губернатора Квебеку.

Я. Пришляк